

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ЗАПОВЕД

№ РД 09 - 963/ 14.09.2006 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията и във връзка с чл. 13, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение, чл. 102, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета и чл. 17, ал. 2 от Наредба № 6 от 28.05.2001 г. за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование

УТВЪРЖДАВАМ

учебна програма за задължителна професионална подготовка по учебен предмет **Учебна практика: Лабораторна – XI клас**, за професия код № 523070 **Техник по автоматизация**, специалности код № 5230701 **Автоматизация на непрекъснати производства**, код № 5230702 **Автоматизация на дискретни производства** и професия код № 523080 **Монтьор по автоматизация**, специалност код № 5230801 **Автоматизирани системи** от професионално направление код № 523 **Електроника и автоматизация** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2006/2007 година.

Контрол по изпълнение на заповедта възлагам на Кирчо Атанасов - заместник-министър.

ДАНИЕЛ ВЪЛЧЕВ

МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

У Ч Е Б Н А   П Р О Г Р А М А

за задължителна професионална подготовка

УТВЪРДЕНА СЪС ЗАПОВЕД № РД 09 - 963/ 14.09.2006 г.

Учебен предмет: УЧЕБНА ПРАКТИКА: ЛАБОРАТОРНА

XI клас

Професионално направление:

код № 523   ЕЛЕКТРОНИКА И АВТОМАТИЗАЦИЯ

Професии:

код № 523070   ТЕХНИК ПО АВТОМАТИЗАЦИЯ

код № 523080   МОНТЪОР ПО АВТОМАТИЗАЦИЯ

Специалности:

код № 5230701   АВТОМАТИЗАЦИЯ НА НЕПРЕКЪСНАТИ ПРОИЗВОДСТВА

код № 5230702   АВТОМАТИЗАЦИЯ НА ДИСКРЕТНИ ПРОИЗВОДСТВА

код № 5230801   АВТОМАТИЗИРАНИ СИСТЕМИ

София, 2006 година

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма по **Учебна практика: Лабораторна – XI клас**, е предназначена за професиите **Техник по автоматизация** и **Монтьор по автоматизация** и специалности: **Автоматизация на непрекъснати производства, Автоматизация на дискретни производства, Автоматизирани системи** от професионално направление **Електроника и автоматизация**.

В учебния предмет **Лабораторна практика** се изучават основни понятия, методи и средства за измервания на основните електрически величини, елементи и устройства от електрониката, аналоговата и цифрова схемотехника, придобиват практически умения за затвърдяване и правилно прилагане на теоретичните знания.

Учебното съдържание в програмата е структурирано в два раздела.

Обучението по **Учебна практика: Лабораторна – XI клас**, се извършва във взаимна връзка с учебните предмети **Математика, Физика, Електротехника, Градивни елементи, Аналогова схемотехника, Цифрова схемотехника, Технически средства за автоматизация, Теория на автоматичното регулиране и Здравословни и безопасни условия на труд**.

Професионалните компетенции по учебния предмет се формират чрез усвояване на основни знания за:

- устройството и принципа на работа на измервателните уреди, електрическите параметри, характеристиките и приложението им;
- методите и средствата за измерване на основните електрически величини;
- методите и средствата за изследване на електронни елементи и схеми от аналоговата и цифрова схемотехника;

За реализиране на предвидените по програмата практически упражнения е необходимо да се оборудват работни места със захранващи източници, електроизмервателни уреди, макети, елементи и устройства, техническа и справочна литература.

Учебната програма е разработена в съответствие с Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професии: **Техник по автоматизация, Монтьор по автоматизация** и специалности: **Автоматизация на непрекъснати производства, Автоматизация на дискретни производства и Автоматизирани системи**.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

Основната цел на предмета е изграждането на практически умения за прилагане на теоретичните знания при решаването на практически задачи, свързани с електрически измервания и изследвания и анализиране на аналогови и цифрови електронни схеми.

За постигане на основната цел е необходимо да се изпълнят следните подцели:

- придобиване на знания и умения за безопасна работа с измервателни уреди, включени към електрическата мрежа;
- усвояване на знания за принципа на действие, приложението и начините на свързване на измервателните уреди;
- придобиване на практически умения за верен избор на подходяща измервателна апаратура за конкретни измервания;
- придобиване на практически умения за правилно свързване на измервателната апаратура;
- придобиване на практически умения за точно и вярно отчитане резултатите от измерванията;
- усвояване на знания и умения за прилагане на метода за снемане на волт-амперна характеристика на електронни елементи и АЧХ на електронни схеми;

- усвояване на знания и умения за анализ на получените от измерването резултати и формулиране на изводи за качествата и приложението на различните методи, изследваните елементи и схеми;
- придобиване на знания и умения за работа с техническа документация и справочна литература.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Общият брой часове по **Учебна практика: Лабораторна – XI клас**, и разпределението им по учебни години и срокове е записано в учебния план на специалностите: **Автоматизация на непрекъснати производства, Автоматизация на дискретни производства и Автоматизирани системи.**

XI клас: I срок – 18 седмици x 4 часа = 72 часа

II срок – 18 седмици x 4 часа = 72 часа

Общо: 144 часа

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание е структурирано в раздели и теми. За всеки раздел са посочени темите и броят часове.

За постигане на целите на обучение учителите могат да определят броя на часовете за всяка тема в рамките на общия брой часове за раздела, както и да разпределят тези часове за нови знания, упражнения и оценяване.

№ по ред	Наименование на разделите	Брой учебни часове
	РАЗДЕЛ I. ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ИЗМЕРВАНИЯ	72
1.	Въведение в лабораторната практика.	4
2.	Измерване на електрически ток.	8
3.	Измерване на електрическо напрежение.	8
4.	Измерване на електрическо съпротивление.	12
5.	Измерване на индуктивност и капацитет.	8
6.	Измерване на електрическа мощност и енергия	8
7.	Измервания в еднофазни и трифазни вериги.	20
	Обобщение.	4
	РАЗДЕЛ II. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕЛЕМЕНТИ И СХЕМИ ОТ ЕЛЕКТРОННАТА ТЕХНИКА	72
1.	Полупроводникови градивни елементи.	24
2.	Аналогова схемотехника.	16
3.	Цифрова схемотехника.	28
	Обобщение.	4

РАЗДЕЛ I. ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ИЗМЕРВАНИЯ

1. Въведение в лабораторната практика

1.1. Запознаване с вътрешния ред в учебната лаборатория, методиката и изискванията при провеждане на лабораторните занятия. Изисквания за здравословни и безопасни условия на работа, опазване на измервателната апаратура и оборудването в лабораториите.

1.2. Организация на работното място. Изисквания за документиране на резултатите от измерванията.

1.3. Общи сведения за електроизмервателните уреди. Класификация, устройство, принцип на действие, параметри и характеристики на измервателните уреди.

1.4. Измервателни единици и системи. Точност на измерванията. Видове грешки при измерванията. Методи за измервания. Отчитане стойностите на измерваните величини.

2. Измерване на електрически ток

2.1. Измерване на електрически ток в постояннотокови и променливотокови електрически вериги. Разширяване на обхвата. Проверка на амперметър.

2.2. Документиране на резултатите от измерването. Построяване на графични зависимости.

3. Измерване на електрическо напрежение

3.1. Измерване на електрическо напрежение в постояннотокови и променливотокови електрически вериги. Разширяване на обхвата. Проверка на волтметър.

3.2. Документиране на резултатите от измерването. Построяване на графични зависимости.

4. Измерване на електрическо съпротивление

4.1. Методи за измерване на активно съпротивление:

- пряк метод- с омметър;
- косвен метод-с амперметър и волтметър;
- мостов метод.
- Анализ и сравняване на резултатите от различните методи за измерване на съпротивление.

4.2. Измерване на изолационни съпротивления.

4.3. Измерване на еквивалентното съпротивление на последователно, паралелно и смесено свързани резистори.

4.4. Анализ и документиране на резултатите.

5. Измерване на капацитет и индуктивност

5.1. Измерване на индуктивност:

- методи за измерване: косвен, пряк и мостов;
- сравняване на резултатите от различните методи.

5.2. Измерване на капацитет:

- методи за измерване: косвен, пряк и мостов;
- сравняване на резултатите от различните методи.

5.3. Анализ и документиране на резултатите.

6. Измерване на електрическа мощност

6.1. Измерване на мощност при постоянен ток с амперметър и волтметър – схеми на свързване, грешки от измерването, анализ на резултатите.

6.2. Измерване на мощност при постоянен и променлив ток с ватметър – устройство и принцип на действие на ватметъра, параметри, схема на свързване, отчитане стойността на измерваната величина.

6.3. Сравнителен анализ и документиране на резултатите от измерванията.

7. Измервания в еднофазни и трифазни вериги

7.1 Измерване на честота.

7.2 Измерване на фактора на мощността.

7.3 Измерване на реактивно съпротивление.

7.4 Определяне на фазовата последователност в трифазна система.

РАЗДЕЛ II. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕЛЕМЕНТИ И СХЕМИ ОТ ЕЛЕКТРОННАТА ТЕХНИКА

1. Полупроводникови градивни елементи

1.1 . Изследване на полупроводникови диоди – изправителни, ценерови, светодиоди.

1.2. Изследване на фотоелементи – фоторезистор и фотодиод.

1.3. Изследване на биполярни транзистори в статичен режими, в схема ОЕ и схема ОБ.

1.4. Изследване на полеви транзистори – PN и MOS полеви транзистори.

1.5. Изследване на тиристори.

2. Аналогова схемотехника

2.1.Изследване на еднофазни еднополупериодни и двуполупериодни токоизправители.

2.2.Изследване на параметрични и компенсационни стабилизатори на напрежение.

2.3.Изследване на едностъпални усилватели на напрежение – RC, емитерен повторител и др.

3. Цифрова схемотехника

3.1.Изследване на автогенераторен и чакащ муртивибратор.

3.2.Изследване на логически елементи и реализиране на комбинационни логически схеми.

3.3.Изследване на шифратори, дешифратори, мултиплексори и демултиплексори.

3.4.Изследване на комбинационни суматори и компаратори.

3.5.Изследване на RS, JK, D и T – тригери, реализирани с логически елементи и в интегрално изпълнение.

3.6.Изследване на последователни и паралелни регистри.

3.7.Изследване на пълни и съкратени броячи.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

След приключване на обучението по **Учебна практика: Лабораторна – XI клас**, учениците трябва :

да знаят:

- правилата за безопасна работа с измервателната апаратура;
- основните понятия за електрическите величини;
- устройството, принципа на действие, характеристиките и параметрите на използваните електроизмервателни уреди;
- начините на свързване на отделните измервателни уреди в схемната постановка;
- основните понятия в областта на електронните измервания;

- вида, устройството, принципа на действие, характеристиките, параметрите и приложението на електронните елементи;
- начините за снемане на характеристики на полупроводниковите елементи и аналогови схеми;
- начините за снемане на осцилограми и определяне на основните параметри на сигналите върху снетите осцилограми;

да могат да:

- да подбират самостоятелно и да подготвят необходимите измервателни уреди за всеки конкретен случай;
- свързват правилно измервателната апаратура за измерване на основните електрически величини по различни методи;
- отчитат точно и вярно резултатите от измерването и изследването;
- преобразуват основните и кратни мерни единици;
- извършват необходимите изчисления с цел определяне стойностите на измерваните величини и грешките от измерванията;
- построяват графичните зависимости и определят параметри от характеристиките;
- документират и анализират резултатите от направените измервания и да правят изводи за предимствата и недостатъците на изследваните елементи и схеми;
- работят със справочна литература;
- работят самостоятелно и в екип.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Панайотов В, П.Панайотова., Електрически измервания , С., Техника, 2004.
2. Русев Д. и колектив., Електрически измервания, С., Техника, 2000.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. инж. Ива Стоманярска - Професионална гимназия по механоелектротехника,
гр. София
2. инж. Павлина Иванова - Професионална гимназия по електротехника и автоматика,
гр. София